

AANGEPAST HANDHAVINGSTOEZICHT OUDERBIJDAGEN IN HET VO - VOORJAAR 2012

1. Aanleiding

De herziening van de WOT is begin 2012 door de Eerste Kamer aangenomen. In deze herziening is het amendement Biskop/Dijkgraaf (over de ouderbijdragen) opgenomen (zie Kamerstukken II, 32193. nr.30). Dit amendement beoogt 'onnodige formaliteiten en procedurevereisten uit de wet te schrappen'. Het uitgangspunt is dat de toelating van leerlingen niet afhankelijk mag zijn van financiële bijdragen van ouders (artikel 27, tweede lid, WVO) en dat alle gevraagde geldelijke bijdragen vrijwillig dienen te zijn. De school dient dit laatste in haar schoolgids te vermelden (art. 24a WVO).

Dit amendement betekent onder meer dat het niet meer verplicht is dat de schoolgids een model bevat van de overeenkomst die de school met de ouders kan sluiten om de keuzes van ouders voor de extra voorzieningen en activiteiten, waarvoor de school een bijdrage vraagt, vast te leggen. Ook worden de vereisten uit de wet geschrapt, waaraan een dergelijke overeenkomst zou moeten voldoen. De wijziging van de WOT is gepubliceerd in het Staatsblad en zal op 1 juli 2012 in werking treden (Staatsblad 2012, 118 en 119).

De inspectie past derhalve de informatie over het handhavingstoezicht aan over de aan ouders gevraagde bijdragen voor schoolkosten in het Voortgezet onderwijs. In deze notitie wordt aangegeven welke kernpunten van de wet en welke toetsingsvragen overblijven en op welke wijze daarmee wordt omgegaan.

2. Kernpunten van de wet

De (komende) wijziging van de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) betekent dat de volgende kernpunten van de wet overblijven over de aan ouders gevraagde bijdragen voor schoolkosten:

- a) Toelating tot het onderwijs (artikel 27, tweede lid, WVO);
- b) vrijwilligheid vermelden in schoolgids (artikel 24a WVO);
- c) instemming van de ouders in de MR (artikel 14, tweede lid, onderdelen c en d, WMS);
- d) gratis lesmaterialen (artikel 6e WVO).

Het vereiste uit artikel 24a WVO dat in de schoolgids een model van de overeenkomst tussen school en ouders moet worden opgenomen is hiermee in het handhavingstoezicht komen te vervallen.

3. Aangepast Richtinggevend kader en toetsingsvragen

1. Onder het begrip 'ouderbijdrage', zoals bedoeld in artikel 24a en 27, tweede lid, WVO, wordt verstaan: elke geldelijke bijdrage die vanwege het bevoegd gezag van een school wordt gevraagd aan ouders voor schoolkosten, ongeacht de aard van de voorziening, activiteit of bestemming van die gevraagde bijdrage.

2. In haar toezicht handhaaft de inspectie op de kern van de wettelijke vereisten, namelijk de vereisten die kunnen worden gezien als de belangrijkste bepalingen van de wet. Deze bepalingen zijn nader uitgewerkt in toetsingsvragen.

- a) **Toelating:** deze mag niet afhankelijk worden gesteld van het betalen van een aan ouders gevraagde (geldelijke) bijdrage (art. 27, tweede lid, WVO);
Toetsingsvraag-1: Kunnen de leerlingen zich bij de school inschrijven en aan het reguliere onderwijs en de examens deelnemen, zonder dat ouders verplicht zijn een bijdrage te betalen of verplicht worden het lidmaatschap van een oudervereniging aan te gaan?

- b) **Informatie in schoolgids:** de schoolgids moet vermelden dat elke bijdrage die aan ouders wordt gevraagd voor schoolkosten **vrijwillig** is te betalen (art. 24a WVO). De schoolgids moet transparante informatie bevatten: vage of niet expliciete of negatieve formuleringen als 'de school vraagt' of 'de bijdrage is niet verplicht' vindt de inspectie niet voldoende.
Toetsingsvraag-2: Geeft de schoolgids aan dat elke gevraagde bijdrage vrijwillig is?
- c) **Instemming MR:** de oudergeleding van de MR heeft vooraf ingestemd met hoogte en bestemmingen van de aan ouders gevraagde bijdragen voor schoolkosten (Art. 14, tweede lid, onderdeel c, WMS);
Toetsingsvraag-3: Heeft de school aangetoond dat de oudergeleding van de MR (vooraf) heeft ingestemd met de hoogte en bestemmingen van de aan ouders gevraagde bijdragen?
- d) **Gratis lesmaterialen:** de school stelt elk leerjaar gratis aan een leerling het voorgeschreven lesmateriaal ter beschikking (art. 6e WVO). Als de school een borgregeling hanteert dient de school expliciet te vermelden dat de deelname aan de borgregeling vrijwillig is en dienen ouders individueel en expliciet de keuze voor deelname aan die regeling voorgelegd te krijgen.
Toetsingsvraag-4: Worden de voorgeschreven lesmaterialen beschikbaar gesteld zonder dat daarbij een bijdrage (bijv. verzendkosten of administratiekosten, borgsom, etc.) moet worden betaald?
Toetsingsvraag-5: Als de school atlanten, woordenboeken, laptops, gymkleding, gereedschap, werkkleding, rekenmachines, verbruiksmaterialen, proefwerkpapier, etc. beschikbaar stelt aan leerlingen, maar daarvoor wel een bijdrage vraagt, is deze bijdrage dan vrijwillig en kunnen ouders bij de aanschaf van materialen kiezen bij welke leverancier zij deze aanvullende materialen kunnen aanschaffen?

Als elk van deze vijf toetsingsvragen positief wordt beantwoord voldoet de school aan de betreffende kernpunten van de wet. Een negatief antwoord op één van deze vragen vormt de basis voor het verdere handhavingstoezicht, zoals in deze notitie aangegeven.

3. Bij de handhaving richt de inspectie zich op de hierboven genoemde kernpunten van de wet. De inspectie gaat pas over tot handhaving nadat zij de school op het niet voldoen aan deze wettelijke vereisten heeft gewezen en de school in de gelegenheid is gesteld om de overtreding binnen een redelijke termijn op te heffen. Voor het vaststellen van de stand van zaken past de inspectie de hoor- en wederhoor procedure toe door eerst in concept te rapporteren, het bestuur tot een reactie uit te nodigen en daarna een definitieve rapportage aan het bestuur te zenden. Als scholen en besturen na een opdracht van de inspectie tot aanpassing van de regelingen in gebreke blijven, vindt verdere escalatie plaats.

4. Indien de inspectie serieuze signalen krijgt dat een school niet handelt volgens de kern van de wettelijke vereisten, vindt nader onderzoek plaats.

5. Na het vaststellen van de hierboven genoemde aanpassingen zal dit nieuwe handhavingstoezicht worden gecommuniceerd met de besturen van de scholen in het voortgezet onderwijs. De inspectie acht goede communicatie van essentieel belang voor goede naleving. De inspectie zal ook de sector- en ouderorganisaties benaderen.

Utrecht, 2 april 2012
Inspectie van het Onderwijs

Toelichting op het aangepaste Handhavingstoezicht Ouderbijdragen in het VO – Voorjaar 2012

In het handhavingstoezicht stelt de inspectie de 'kernpunten' van de wettelijke vereisten centraal. Voor een groot deel gaat het hierbij om de informatie die de school aan de ouders verstrekt: deze informatie dient correct en transparant te zijn. De schoolgids is hiertoe een in de wet verankerd document. Om praktische redenen kunnen verbijzonderingen eveneens via andere informatiedragers worden verstrekt, zoals een website, aanvullende documenten, nieuwsbrieven, etc. op voorwaarde dat die informatie te allen tijde voor ouders beschikbaar is.

Specifieke toelichting per aandachtspunt

Het begrip Ouderbijdrage

Er blijkt veel verwarring te bestaan over de betekenis van het begrip 'ouderbijdrage'. Scholen denken hierbij dikwijls aan een vorm van een 'algemene bijdrage'. Deze is meestal samengesteld uit een optelsom van allerlei 'kleine' activiteiten. Bijvoorbeeld de kosten van een sinterklaasfeestje, klassenavonden, de (drankjes en hapjes bij de) diplomering, eendags-excursies, proefwerkpapier, bijdragen aan ICT-kosten, kosten van gekopieerd lesmateriaal, kosten van verbruiksmateriaal bij creatieve of beroepsspecifieke vakken, het wassen en gebruik van laboratoriumjassen, etc. Daarnaast onderscheiden scholen dikwijls "de overige schoolkosten", waarmee meestal worden bedoeld, de (buitenlandse) reizen en excursies, schoolkampen, het gebruik van atlassen of ander lesmateriaal dat de school heeft aangeschaft, etc. Andere benamingen kunnen zijn: leerlingbijdrage, bijdrage aan schoolkosten, schoolfondsbijdrage, of: 'bijdrage voor een specifiek doel'.

Juridisch gezien vallen alle geldelijke bijdragen die vanwege het bevoegd gezag van de school aan ouders worden gevraagd onder de werking van artikel 24a en 27.2 WVO, ongeacht hun bestemming, de hoogte van het bedrag of de aard van de voorziening.

Dat betekent dat alle vanwege het bevoegd gezag gevraagde bijdragen vrijwillig dienen te zijn: ouders dienen een keuze te hebben de voorziening al dan niet te gebruiken of aan de activiteit deel te nemen, zonder dat –bij niet deelname- de leerling geschaad wordt bij het volgen van het *reguliere* onderwijs in zijn opleiding. Anderzijds dienen ouders zich te realiseren dat het volgen van een opleiding soms extra uitgaven met zich meebrengt, zoals voor een agenda, een atlas, een rekenmachine, gereedschap, veiligheidsschoenen, etc. De school mag ouders melden dat een atlas of woordenboek onmisbaar is om de opleiding met succes te volgen. De ouders bepalen echter zelf via welke leverancier zij die materialen willen aanschaffen.

In een aantal gevallen wordt het begrip 'ouderbijdrage' (of 'vrijwillige ouderbijdrage') ook wel gehanteerd als benaming van de contributie van een (zelfstandige) oudervereniging. Daar waar de oudervereniging (of ouderraad) zelfstandig, dus los van het bevoegd gezag, optreedt en er sprake is van een contributie voor het lidmaatschap van een rechtspersoon, valt deze gevraagde bijdrage niet onder de werking van artikel 24a WVO. Vanzelfsprekend dient het lidmaatschap van de oudervereniging vrijwillig te zijn.

De kernpunten van de wettelijke vereisten

Met de genoemde punten wil de inspectie aangeven dat de bedoelingen van de wet te allen tijde dienen te worden gerealiseerd en zo nodig zullen worden gehandhaafd. Het blijkt dat de meeste scholen hieraan willen voldoen, zij het dat men soms graag een eigen invulling hieraan wil geven. De wet schrijft echter allerlei zaken expliciet voor. Mede omdat het hier gaat om mogelijk 'conflicterende belangen' tussen de school en de ouders, en individuele ouders het dikwijls lastig vinden om hun rechten op te eisen, heeft de wetgever de rechten van de ouders uitdrukkelijk willen beschermen.

Met het handhavingstoezicht wil de inspectie tevens de belangen van de ouders, voor zover in de wet vastgelegd, waarborgen.

De toetsingsvragen

Ad a: Bij het begrip *toelating* gaat het niet alleen om het fysiek mogelijk maken dat leerlingen de school binnen mogen gaan en mogen deelnemen aan het onderwijs of de examens, maar tevens dat deze deelname niet mag worden bemoeilijkt, belemmerd of vertraagd bijvoorbeeld bij de levering van de gratis lesmaterialen. De wet schrijft voor dat het niet is toegestaan de toelating tot de school (incl. het onderwijs en de examens) afhankelijk te stellen van andere dan wettelijk geregelde financiële bijdragen. Dat wil zeggen dat als het bestuur een kind pas wil inschrijven of toelaten tot de school, het onderwijs of de examens nadat de ouders eerst een bepaald bedrag hebben betaald, dit in strijd is met de wet. Ook het lidmaatschap van een oudervereniging mag niet gekoppeld worden aan de inschrijving voor of toelating tot het onderwijs. Ook het niet of niet tijdig beschikbaar stellen van het voorgeschreven lesmateriaal (zie art. 6e WVO), bijvoorbeeld omdat er nog geen vrijwillige bijdrage is betaald of omdat de overeenkomst nog niet is getekend of ingeleverd, is niet toegestaan (zie hieronder ad e). De toegang tot en deelname aan het reguliere, bekostigde onderwijs en de examens is in het Voortgezet Onderwijs gratis. Overigens dienen ouders zich te realiseren dat de keuze voor een bepaalde opleiding gepaard kan gaan met extra kosten voor de ouders.

Ad b) De schoolgids dient transparante *informatie* te bevatten over alle gevraagde bijdragen aan ouders voor schoolkosten. Hiermee wordt met name bedoeld dat **het vrijwillige karakter** van elke bijdrage expliciet uit de tekst blijkt. De informatie dient vanzelfsprekend correct en compleet te zijn: dat wil zeggen de schoolgids dient inzicht te geven in de bedragen die de school aan ouders vraagt per voorziening of activiteit. De schoolgids is een openbaar document en wettelijk document. Vanwege haar wettelijke status is de informatie in de schoolgids leidend. Informatie op de website kan hooguit aanvullend zijn of dienen ter uitwerking van de informatie in de schoolgids. Als een school geen papieren versie meer uitgeeft van de schoolgids, maar deze uitsluitend via haar website beschikbaar stelt, dient de schoolgids op de website openbaar te zijn en ook voor niet-ouders zonder problemen te lezen te zijn.

Onder transparant wordt tevens verstaan eenduidig te interpreteren en 'overeenkomstig de werkelijkheid'.

De bijdragen zijn altijd vrijwillig voor leerlingen onder de achttien jaar, want ze worden niet door de wet voorgeschreven.

NB: Het lesgeld is voor leerlingen in het voortgezet onderwijs vanaf 1-08-2005 afgeschaft (het bestaat nog wel voor deelname aan opleidingen in het MBO en VAVO voor leerlingen die achttien jaar of ouder zijn). Voor het VO bestaan er dus geen wettelijke verplichte bijdragen meer: alle gevraagde bijdragen zijn vrijwillig.

Ad c) instemming MR:

De school (resp. het bestuur) dient te kunnen aantonen dat de oudergeleding van de medezeggenschapsraad (MR) met de vaststelling of een wijziging van de hoogte of van de bestemming van de bijdragen van ouders aan schoolkosten heeft ingestemd, vóór dat deze aan de ouders worden gevraagd.

De school kan deze instemming aantonen via het goedgekeurde verslag (notulen) van de betreffende MR-vergadering of via een afzonderlijke brief van (de oudergeleding van) de MR aan het bestuur. In die notulen of aparte brief moet expliciet worden vermeld waarmee de MR heeft ingestemd, bijvoorbeeld aan de hand van een bijlage met een (totaal)overzicht van de per leerjaar en/of opleiding gevraagde bijdragen voor schoolkosten. De datum van goedkeuring van de notulen of van deze brief moet liggen vóór de datum dat de betreffende bijdragen aan ouders worden gevraagd. Goedkeuring achteraf is in strijd met de wet.

Let op: de instemming van de oudergeleding van de MR moet zijn afgegeven voor alle soorten voorzieningen (activiteiten, faciliteiten en materialen) en bedragen waarvoor aan de ouders een bijdrage zal worden gevraagd. De inspectie vraagt aan de directie of er een compleet overzicht beschikbaar is van alle gevraagde bijdragen (per leerjaar), respectievelijk verifieert zo nodig of het overzicht compleet en actueel is.

De inspectie gaat ervan uit dat de oudergeleding die instemt met de hoogte en bestemming van een gevraagde bijdrage, tevens instemt met het beleid van de school om de schoolkosten voor ouders beheersbaar te houden (art. 14, tweede lid, onderdeel d, WMS), tenzij uit het MR-verslag uitdrukkelijk het tegendeel blijkt. Immers, de instemming met de hoogte van de gevraagde bijdragen kan worden gezien als een onderdeel van het beleid van de school ten

aanzien van het totaal van de gevraagde bijdragen en daarmee op het beheersbaar houden van deze bijdragen.

Het feit dat de oudergeleding van de MR akkoord gaat met de voorstellen voor de ouderbijdragen betekent niet dat individuele ouders die bijdragen ook daadwerkelijk moeten gaan betalen.

Het wel of niet, geheel of gedeeltelijk, betalen van een aan ouders gevraagde bijdrage voor schoolkosten, is een beslissing die iedere ouder voor zichzelf mag maken.

Het is niet voldoende als alleen een ouderraad heeft ingestemd met de gevraagde bijdragen aan schoolkosten. De ouderraad vervangt niet de bevoegdheid van de oudergeleding van de MR, ook als er geen ouders in de MR zitten. *NB: Voor VO-scholen die vallen onder de BVE-wetgeving en geen MR-ouders kennen (zoals VMBO-groen-scholen) geldt deze toetsingsvraag niet.*

Ad d) gratis lesmaterialen:

Met ingang van het schooljaar 2009-2010 ontvangen scholen van de overheid een vergoeding voor schoolboeken en lesmateriaal, zoals bedoeld in artikel 6e van de WVO. Dit betreft lesmateriaal dat specifiek voor een leerjaar wordt voorgeschreven en daarmee noodzakelijk wordt geacht voor het volgen van het onderwijsprogramma. Scholen moeten dit lesmateriaal **gratis** ('om niet') ter beschikking stellen aan leerlingen. De school mag ouders sinds het schooljaar 2009-2010 dan ook geen kosten voor dit lesmateriaal in rekening brengen.

Welke lesmateriaal is gratis?

De hoofdregel is: Alle schoolboeken en al het lesmateriaal dat door het schoolbestuur voor een specifiek leerjaar wordt voorgeschreven, is vanaf het schooljaar 2009-2010 gratis voor ouders. Scholen zijn verantwoordelijk voor het gratis beschikbaar stellen van de voorgeschreven schoolboeken (lesmaterialen) voor al het onderwijs dat wordt aangeboden. Dat geldt in beginsel ook voor schoolboeken en lesmateriaal die nodig zijn voor het volgen van **extra** onderwijsaanbod (zie hieronder). Maar er zijn uitzonderingen.

Uitzonderingen:

Voor sommige lesmaterialen, zoals een atlas of woordenboek, ontvangt de school geen financiële bijdrage van de overheid. De gedachte hierachter is dat het gaat om lesmateriaal dat langer dan een jaar meegaat of (relatief) heel weinig op school wordt gebruikt en/of relatief kostbaar is. Uitgangspunt is echter dat het onderwijs (incl. proefwerken en examens) ook zonder een vrijwillige bijdrage van ouders voor dit lesmateriaal gerealiseerd moet kunnen worden. Dat is de verantwoordelijkheid van de school. De school mag ouders melden dat de aanschaf van een atlas of woordenboek onmisbaar is om de opleiding met succes te volgen. Ouders dienen zich te realiseren dat het volgen van een opleiding soms extra uitgaven met zich meebrengt, zoals voor een agenda, een atlas, een rekenmachine, gereedschap, veiligheidsschoenen, etc. De ouders bepalen echter zelf via welke leverancier zij die materialen willen aanschaffen.

Wat scholen kosteloos aan leerlingen moeten verstrekken (valt onder de definitie van artikel 6e van de WVO)	Waar scholen de ouders een vrijwillige bijdrage voor <u>kunnen</u> vragen
<ul style="list-style-type: none">- leerboeken- werkboeken- projectboeken en tabellenboeken- examentrainingen en examenbundels- eigen leermateriaal van de school en bijbehorende cd's en dvd's- licentiekosten van digitaal leermateriaal	<ul style="list-style-type: none">- atlas- woordenboeken- agenda- rekenmachine- sportkleding- gereedschap- schrift en multomap- pennen en dergelijke- excursies, introductiekamp, werkweken,- buitenlandse reizen,- borgsom i.v.m. de mogelijke beschadiging van het lesmateriaal (mits criteria en procedure voor inhouding bij beschadiging duidelijk zijn en vooraf bekend gemaakt zijn).

	LET OP: al deze bijdragen blijven <u>vrijwillig</u> en kunnen niet worden afgedwongen (zie ook het antwoord op Kamervragen over de Borg en de Verzendkosten in TK, 2009-2010, aanhangsel, pag. 1935).
--	---

In de linkerkolom van bovenstaande tabel is opgesomd wat de scholen in ieder geval gratis beschikbaar moeten stellen, omdat ze daarvoor een vergoeding van de overheid ontvangen. In de rechterkolom staan zaken die ouders zelf op aanwijzing van de school aanschaffen of waarvan voor het gebruik een vrijwillige bijdrage mag worden gevraagd. De school kan van de materialen die in de rechter kolom worden genoemd wél aangeven dat ouders geacht worden die aan te schaffen. Kernpunt hierbij is dat de ouders moeten kunnen kiezen waar zij deze materialen (zoals pennen, rekenmachine, sportkleding, gereedschap, veiligheidsschoenen, overalls, etc.) willen kopen. Als de school hiervoor een bijdrage vraagt (en optreedt als leverancier) is die bijdrage altijd vrijwillig. Als een ouder niet betaalt, wordt het materiaal niet geleverd. Beide opsommingen zijn niet limitatief. Overigens staat het scholen natuurlijk ook vrij om alles voor hun rekening te nemen, of leerlingen tijdelijk bepaalde materialen in bruikleen te geven.

NB: Verzend- en administratiekosten mogen niet bij de ouders in rekening worden gebracht: de voorgeschreven lesmaterialen worden immers gratis beschikbaar gesteld.

Wanneer een school er voor kiest om een bijdrage te vragen voor het gebruik van bijvoorbeeld de atlas of gereedschap, staat het individuele ouders altijd vrij om hier wel of niet voor te kiezen en dus ook niet te betalen als zij er niet voor kiezen. De ouderbijdrage is immers altijd vrijwillig. Als ouders niet reageren op het verzoek om een bijdrage, dan dienen zij dus ook geen rekening te krijgen.

Als de ouders niet willen betalen voor het gebruik, is de consequentie dat de ouders zelf de aanschaf moeten doen, dan wel dat de betreffende leerling, waarvoor niet is betaald, van het gebruik van dit (extra) lesmateriaal kan worden uitgesloten (dit is aan de school). De inspectie beoordeelt deze wettelijke vereisten mede aan de hand van het overzicht met alle voorzieningen waarvoor de school aan de ouders een bijdrage vraagt (incl. excursies, reizen, extra activiteiten en niet-gratis lesmaterialen). Dit overzicht wordt getoetst aan de hand van de besluiten van de MR, resp. de instemming van de oudergeleding van de MR. De ouderbijdrage kan alleen extra voorzieningen (materialen of activiteiten) betreffen, die voor het reguliere onderwijs, de proefwerken of de examens, niet zijn voorgeschreven of niet noodzakelijk zijn (maar wellicht wel nuttig of ondersteunend).

Borgsom

Als er een bijdrage voor een borgsom door de school wordt gevraagd zal deze altijd vrijwillig dienen te zijn. Ouders dienen individueel en expliciet de keuze voor deelname aan een borgregeling voorgelegd te krijgen. Als zij aan de borgregeling willen deelnemen moeten zij een actieve keuze daarvoor maken. De school dient óók aan de leerlingen waarvan ouders niet reageren op het verzoek om aan de borgsomregeling deel te nemen, onvertraagd de benodigde lesmaterialen beschikbaar te stellen. Als ouders eerst een bijdrage moeten betalen om de voorgeschreven lesmaterialen te verkrijgen (en de school eventueel die bijdrage later weer terugstort) handelt de school tevens in strijd met de eisen van toegankelijkheid en vrijwilligheid.

De ouders die deze bijdrage niet willen betalen kunnen wel een regeling aangeboden krijgen die aangeeft welke procedures gelden bij beschadiging van lesmaterialen die van de school zijn. Uiteraard dienen de criteria en de procedures voor het geheel of gedeeltelijk inhouden van de waarborgsom helder te zijn en vooraf te worden bekendgemaakt.

De oudergeleding van de MR dient vooraf te hebben ingestemd met die criteria en procedures en met de hoogte van de waarborgsom. De instemming van de ouders in de MR is voorwaardelijk (anders is het besluit vernietigbaar), maar ontnemt individuele ouders nooit het recht om van de vrijwillige regeling voor een borgsom geen gebruik te willen maken.

Laptop

In de memorie van toelichting behorende bij het wetsvoorstel "gratis schoolboeken" wordt aangegeven dat een laptop niet valt onder de definitie van lesmateriaal. Het bedrag dat de

overheid bekostigt, is gebaseerd op de kosten van een gemiddeld boekenpakket. Consequentie van deze definitie is dat ouders zelf kunnen besluiten om een laptop aan te schaffen en waar zij die kopen, conform de specificaties die zijzelf gewenst achten. De school kan de ouders wel adviseren over bepaalde specificaties. In de huidige situatie kan het bezit van een laptop door scholen niet van ouders worden geëist en andersom kunnen ouders dit niet van scholen eisen. Echter de digitale ontwikkelingen gaan snel, er komt steeds meer digitaal lesmateriaal beschikbaar en laptops worden goedkoper. Op het moment dat scholen volledig of grotendeels schoolboeken vervangen door digitaal lesmateriaal en het bezit van een laptop voor het leerproces noodzakelijk is geworden, dienen scholen hierin zelf te voorzien en deze gratis beschikbaar te stellen. Er is vanuit bekostigingsoverwegingen geen verschil tussen de aanschaf van een desktop of een laptop. De scholen hebben de mogelijkheid om de ICT-bekostigingscomponent en de bekostiging voor lesmateriaal zoals bedoeld in artikel 6e van de WVO hiervoor te gebruiken.

Bijdragen voor Tweetalig onderwijs, extra vakken, etc.

Bijdragen die scholen (die regulier door de overheid worden bekostigd en vallen onder de WVO) soms vragen voor tweetalig onderwijs, externe examens, waarvoor de school zelf opleidt, of voor het volgen van extra vakken buiten het reguliere aanbod of diploma (bijvoorbeeld Spaans, Chinees, Arabisch, Cambridge Engels of godsdienstlessen, etc.) vallen eveneens onder het begrip "een andere dan een bij of krachtens de wet geregelde bijdrage", zoals bedoeld in de eerste zin van art. 27, tweede lid WVO.

In de meeste gevallen wordt dit aanbod verzorgd door dezelfde rechtspersoon (bevoegd gezag) die het reguliere onderwijs aanbiedt en dat door de overheid wordt bekostigd.

De lesmaterialen voor de extra vakken behoren, indien het bevoegd gezag deze materialen noodzakelijk acht, gratis ter beschikking te worden gesteld (conform art. 6e WVO).

Het *uitgangspunt* is dat de toelating tot het onderwijs niet afhankelijk gesteld mag worden van een geldelijke bijdrage. Dat geldt voor alle vakken die het bevoegd gezag van een school aanbiedt, ook al gaat het om bijvoorbeeld Chinees. Zoals bekend bestaat het onderwijs in de bovenbouw van havo en vwo uit een gemeenschappelijk deel voor ieder profiel, een profiel deel dat afhangt van het gekozen profiel en een vrij deel. Voor alle hiertoe behorende vakken die de school aanbiedt, dus zowel de vakken die behoren tot het verplichte als tot het vrije deel én zowel de vakken die genoemd worden in artikel 26b en 26c van het Inrichtingsbesluit WVO, als de door het bevoegd gezag vast te stellen vakken en andere programmaonderdelen in de zin van artikel 26b, zevende lid, aanhef en onder d, of 26c, zesde lid, aanhef en onder d, Inrichtingsbesluit WVO, geldt dat de toegang niet afhankelijk gesteld mag worden van een geldelijke bijdrage. Daarbij is niet van belang of de leerling het betreffende vak als extra ("achtste") vak volgt of dat het tot de verplichte basis behoort. Al deze vakken behoren tot het reguliere onderwijs, dat wil zeggen het zijn vakken waarin het (school)examen van de betreffende opleiding voorziet.

In alle gevallen waarin er geen sprake is van een speciale regeling, die door de minister van OCW is goedgekeurd (zoals wel is gebeurd bij de IGVO-regeling of bij een pilot, d.w.z. een erkende proefsituatie of experiment, op grond van artikel 25 WVO), is er sprake van gewoon voortgezet onderwijs. Wanneer een school afwijkt van hetgeen in de wet is voorgeschreven moet zij dus aantonen dat de minister heeft ingestemd met die afwijking van de wettelijke vereisten. In alle gevallen waarin de school die goedkeuring niet kan aantonen is er sprake van een overtreding van de wet, als de voorgeschreven lesmaterialen niet gratis beschikbaar worden gesteld.

Uitzondering:

In bepaalde gevallen, zoals bijvoorbeeld dikwijls bij het **tweetalige onderwijs** in het vwo of 'sportstromen' in het vmbo, kunnen ouders kiezen tussen een opleiding zonder en een opleiding met extra lesactiviteiten. Omdat er dan –binnen dezelfde locatie– naast een reguliere opleiding ook een opleiding met extra activiteiten wordt aangeboden is het wél toegestaan om voor die extra activiteiten een vrijwillige bijdrage te vragen. De school moet dan de ouders een overeenkomst voorleggen die voldoet aan de wettelijke vereisten. Omdat ouders dan ook voor een andere (gratis) opleiding kunnen kiezen, mag de school leerlingen uitsluiten die de gevraagde bijdragen niet willen betalen, tenzij de ouders een beroep kunnen doen op de kwijtscheldingsregeling. De school die geen andere, gratis opleiding kan aanbieden en waarbij

de ouders geen keuze hebben, dient eventuele extra kosten van een 'sportstroom' of tweetalige opleiding zelf te bekostigen, indien ouders niet willen betalen. In dat geval mag de school geen leerlingen uitsluiten, want zij kan geen gratis alternatief aanbieden.

Een zorgvuldige procedure

Bij het vaststellen van mogelijke overtredingen van de wet hanteert de inspectie een zorgvuldige werkwijze, die is vastgelegd in de zgn. escalatieladder. De escalatieladder voor de Ouderbijdrage kent vier stappen:

- a) Vaststellen van de stand van zaken via een hoor en wederhoor procedure, eventueel direct herstel;
- b) Opdracht tot herstel en hercontrole;
- c) Vaststellen en opleggen van een bekostigingsmaatregel (bijvoorbeeld opschorting);
- d) Inhouden van een deel van de bekostiging.

Ad a) De vaststelling van de stand van zaken

De vaststelling en de rapportage van de resultaten van het onderzoek gebeuren via een hoor en wederhoor procedure met het bevoegd gezag:

- Na de beoordeling van de schooldocumenten krijgt het bevoegd gezag een concept rapportagebrief waarin is vermeld of de school aan de wettelijke vereisten voldoet; de inspectie stuurt een afschrift hiervan aan de schoolleiding met het verzoek de MR hierover te informeren.
- Het bestuur heeft de gelegenheid hierop binnen 4 (werk)weken een reactie te geven.
- Als uit de ontvangen reactie nieuwe feiten blijken of als er andere redenen zijn tot aanpassing, volgt een bijstelling van de constatering van de inspectie.
- Het bevoegd gezag en de schoolleiding ontvangen de definitieve rapportage een aantal weken na de concept rapportage met het verzoek de MR hierover te informeren.
- Bij gebrek aan overeenstemming over de definitieve rapportage kan het bestuur de inspectie verzoeken zijn zienswijze in een bijlage bij de definitieve rapportagebrief te laten opnemen.

Ad b) opdracht tot herstel en hercontrole

Als er voor het eerst overtredingen van de wet zijn vastgesteld krijgt de school een opdracht de overtredingen te herstellen. Het herstel dient binnen maximaal acht werkweken (dus exclusief de schoolvakanties) te geschieden. Na afloop van de hersteltermijn kan een hercontrole plaatsvinden.

Ook voor de rapportage van de hercontrole geldt de procedure van hoor en wederhoor, waarbij enkele extra stappen zijn opgenomen:

- In de brief bij de conceptrapportage over de hercontrole krijgen besturen die nog steeds niet overtredingen op belangrijke punten van de wet hebben hersteld, opnieuw de opdracht aan de wettelijke vereisten te voldoen; het bestuur dient dan binnen vier weken aan de inspectie te laten weten of en hoe de overtredingen zijn hersteld. De inspectie stuurt een afschrift hiervan aan de schoolleiding met het verzoek de MR hierover te informeren.
- De definitieve rapportagebrief van de hercontrole wordt niet eerder dan vier weken na de conceptrapportage verstuurd aan het bestuur en de schoolleiding, met het verzoek de MR hierover te informeren.
- De definitieve rapportagebrief wordt in de vijfde week na verzending op internet geplaatst.
- Als de school blijkens de definitieve rapportage na de hercontrole niet aan elk van de kernpunten van de wet voldoet, krijgt de school een Aangepaste Arrangement Naleving, dat wordt gepubliceerd op internet.
- In voorkomende gevallen kan het bestuur worden uitgenodigd voor een (telefonisch) gesprek met de inspectie om zijn zienswijze toe te lichten. De inspectie wijst de school dan tevens op de mogelijke bekostigingsmaatregelen. Het gesprek heeft geen opschortende werking.

Ad c en d) sanctiemaatregelen

Sancties zijn er primair op gericht te voorkomen dat men de regels niet naleeft.

Onderdeel van de zorgvuldige werkwijze van de inspectie is dat van sanctiemaatregelen pas sprake zal zijn als een bestuur zich na een hersteltermijn niet houdt aan belangrijke punten van de wet.

Wanneer de vastgestelde overtredingen na de aangegeven hersteltermijn niet zijn opgeheven, wordt het bestuur opnieuw opgedragen te voldoen aan de wettelijke vereisten. Tevens kan er een sanctie worden aangekondigd in de vorm van een voornemen tot een besluit voor een bekostigingsmaatregel. Het bevoegd gezag krijgt een termijn van vier weken om haar zienswijze op het voorgenomen besluit aan de inspectie bekend te maken. Na vier weken wordt dit voornemen omgezet in een besluit tot een bekostigingsmaatregel, tenzij de overtredingen alsnog zijn hersteld.

Het bevoegd gezag en de medezeggenschapsraad worden over de sanctie en het voornemen daartoe schriftelijk geïnformeerd.

De sancties worden steeds door of namens de minister opgelegd.

De subsidiebepalingen van de Algemene wet bestuurrecht (Awb) zijn van overeenkomstige toepassing verklaard op de bekostiging van het onderwijs. Daarnaast bieden ook de sectorwetten zoals de WVO en de WMS de mogelijkheid om sancties op te leggen.

Het informeren van scholen

De inspectie zal via een nieuwsbrief aan de VO-scholen en in haar contacten met besturen en organisaties aandacht vragen voor het aangepaste handhavingsbeleid.

Voor verdere informatie wordt verwezen naar:

- www.onderwijsinspectie.nl >actueel >ouderbijdrage
- De brochure "De ouderbijdrage: verplicht vrijwillig" (Min. OCW, juni 2003);
- De brochure: "uw bijdrage aan de schoolkosten" (Min. OCW, mei 2009);
- De wetten die in deze toelichting worden genoemd.